

DE WEDERGEBOORTE VAN ACCOUNTANCY?

Artikel door Jules Muis, o.a. oud- vice-president en controller bij de Wereldbank

Je kunt met een onderwerp als innovatie en accountancy vele kanten op. Van het binnenste buiten keren van een bedrijfsmodel, macro of micro, via het adreminspelen op technologische innovatie, lees XBRL, tot en met een collectieve psychotherapeutische versie van “jezelf opnieuw uitvinden”. Dat laatste klinkt als een bijna-cliché uit de zachte sector consulentenland, maar het heeft ook zo zijn aanhangers in de corporate sector. Menig ‘turn around manager’ verdient er een goudmijs mee. En waarom dan niet voor een beroepsgroep die onder de verzamelnaam ‘accountancy’ acteert?

TEKST: Jules Muis

Het gemeenschappelijk kenmerk van hen die accountancy bedrijven kan kort door de bocht gedefinieerd worden als ‘micro financieel-economische transparantie agenten’. Het gaat om het reduceren van veelal complexe bedrijfs- of organisatorische aspecten, transacties of posities, tot essentialia, deze in toegankelijke termen uit te drukken, en dat alles bij voorkeur objectief. Ik heb bij een andere gelegenheid accountants ook wel eens vergeleken met cartoonisten.

Waarom zou de accountancybranche zich überhaupt willen buigen over de vraag of het zichzelf opnieuw uit moet vinden? De wereld wordt er niet eenvoudiger van en het surfen van golven is makkelijker en meer profitabel dan het maken van golven. Why rock the boat? Bovendien, het bestaande beroepsinstrumentarium was meer dan adequaat om een robuustere waarschuwingsrol te hebben kunnen spelen in de aanloop tot de kredietcrisis. De wil was er niet.

Het antwoord op die vraag, zelf-innovatie of niet, hangt op zijn beurt weer af van de vraag wat we met ons professioneel leven willen doen, collectief, individueel, dus ook voor ieder van ons, en zeker voor iedere aanstaande generatie beroepsbeoefenaren.

Het grotere accountantsberoep, dus ook die het openbare beroep voorbij, heeft geen zichtbare en zeker geen moedige rol gespeeld

in het tijdig signaleren van stront aan de knikker in de aanloop van deze laatste financiële crisis. Integendeel, of het nu gaat om de CFO's of controllers onder ons, interne of externe accountants, overheids of accountants in het bedrijfsleven, de crisis is ons overkomen.

“Ik heb accountants wel eens vergeleken met cartoonisten.”

Ter eigener verdediging kunnen we aanvoeren dat een maatschappelijke signaalfunctie ook niet de primaire taak van micro financiële poortwachters is: wij zijn overwegend historici, gaan over de kleine geschiedenis. Slechts enkele onzer, CFO's die ook belangrijke verantwoordelijkheden hebben aangaande het financieel management, hebben ook een prognostische taak. »

Wij kunnen ons veroorloven niet verder te kijken dan onze accountancy neus lang is. En verdienen daar een goed belegde boterham mee, (die we wel, om een oud-voorzitter van het NIVRA te citeren, vaak staande moeten opeten). Het is zoals het is al complex genoeg, zonder daar ook nog systeemgedreven verantwoordelijkheid aan te koppelen. En riskant genoeg. Daarom stellen we het op prijs principes aan te vullen met regels zodat we precies weten wat te doen als het moeilijk wordt, en rugdekking te zoeken in de regels als het te lastig wordt. Dat is het beroep zoals het (zegt dat het) is; en wat we ervan gemaakt hebben.

De vraag is of er een accountantsberoep uitgevonden kan worden dat inziet dat handhaving van de status quo zal leiden tot een steeds verder afzakkend regelgedreven beroep. Een beroep dat niet meer wil zijn dan handelaren in know how; en die de nieuwsgierigheid verloren heeft naar het know why erachter; en daarmee ook de greep dreigt te verliezen op de ratio en maatschappelijk effect van haar eigen handelen. Professionele zombies.

Of dat we een beroep willen, niet om idealistische maar om zeer praktische professionele redenen, dat zich uit het uit dit overwegend reactieve moeras omhoog wil trekken.

Zo'n nieuw beroep stelt zichzelf tot taak eerstens haar eigen Umwelt beter te begrijpen en die kennis te delen. Het scheidt daarmee de mogelijkheid het ook in de juiste richting te helpen te kneden. Het recente "Kennis Delen" initiatief van het NIVRA om per sector of maatschappelijke insteek tot een risico analyse te komen van systeem gedreven issues die aandacht verdienen van haar leden, maar ook nuttig zijn voor de gemeenschap, is daartoe een uitstekende eerste stap: zie de recente NIVRA collectieve management letter over de verzekeringsindustrie. Dat betekent dat zo'n beroep al doende ook haar belang zal ontdekken in goedwerkend macro, systeemgedreven toezicht. En als dat toezicht disfunctioneel is, de mond opendoet. Daarmee zichzelf verheffend tot vocaal gesprekspartner, niet alleen als micro toeleverancier van ad hoc comfort op micro niveau aan stakeholders en toezichthoudende organen; maar ook als poortwachter van latente systeemgedreven risico's die het op zijn pad vindt en

afbreuk kunnen doen aan haar maatschappelijk functioneren; en mogelijkerwijs haar toezichthouders is ontsnapt. Dus een beroep dat haar cruciale schakelrol binnen de hele financiële architectuur erkent, daarmee accountancy uit haar fnuikende micro-hokjesgeest trekt; en daarmee iedere beroepsbeoefenaar mee omhoog.

“Wij kunnen ons veroorloven niet verder te kijken dan onze accountancy neus lang is.”

Een beroepsgroep dat zich zo manifesteert, en vooral ook haar leden aanspoort ook de onbekenden in de vergelijking mee te nemen, te bevestigen, te rapporteren, krijgt weer maatschappelijke relevantie. In plaats van haar gebruikers in slaap te sussen met een artillerie van alleen goedkeurende verklaringen, of jaarverslagen waarvan achteraf iedereen inziet dat niet alleen de ontvanger ze niet meer begreep, maar ook de zender niet. Dat geldt vooral voor de 'too big to fail' instellingen die, zoals we nu allemaal weten, grote risico's met zich meebrengen voor een nieuw ontdekte stakeholder: de belastingbetaler.

Hiermee wordt ook meer ruimte geschapen voor iedere individuele accountant een verschil ten goede uit te maken. Maar hij/zij moet dan wel bereid zijn persoonlijk risico's te nemen door onder omstandigheden posities in te nemen die minder goed 'in de markt' liggen. Zo is het altijd geweest en zo zal het altijd blijven. De eerste en laatste vraag is altijd wat je precies met je leven wil doen. Die vraag, en het antwoord erop, kun je gelukkig niet weg innoveren. «

Jules Muis

Voormalig vice-president en controller bij de Wereldbank

Jules Muis begon zijn loopbaan in '61 als interne accountant bij Philips. Vanaf '65 heeft hij voornamelijk gewerkt als openbaar accountant in de internationale accountantspraktijk. Hij was ondermeer managing partner van Ernst & Whinney Nederland en executive partner van Ernst & Young Europe. In '91 was hij voorzitter van het NIVRA en in '95 verliet hij het openbare accountantsberoep en was vervolgens vice president en controller van de Wereldbank tot '00. Daarna opereerde hij als directeur-generaal en als chief internal auditor van de Europese Commissie ('01-'04). Momenteel continueert Muis zijn brede belangstelling voor het beroep door onder andere op te treden als spreker, schrijver en adviseur op het gebied van good governance in de publieke en private sector.

